

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЗРАДНИК» У РОМАНІ Р. ІВАНИЧУКА «ВОГНЕННІ СТОВПИ»

Юліана НЕСТЕРОВИЧ,

аспірантка кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна, Тернопіль) yu.nesterovych@tnpu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8817-5616>

Research ID: ІУТ-2196-2023

У статті проаналізовано основні засоби вербалізації концепту «зрадник» у романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи», визначено їх семантико-функціональні особливості. З'ясовано, що вербалізаторами згаданого концепту найчастіше є іменники (загальні назви людей, антропоніми, збірні й абстрактні іменники, зооніми), дієслова, поодинокі – фразеологізми. Словесне вираження концептуальним смислам надають також окремі словосполучення й речення, які виступають непрямими вербалізаторами концепту.

***Ключові слова:** концепт, вербалізатор, зрадник, концептуальний смисл, Роман Іваничук.*

VERBALIZATION OF THE CONCEPT “TRAITOR” IN R. IVANYCHUK’S NOVEL “FIERY PILLARS”

Yuliana NESTEROVYCH,

Postgraduate at the Department of General Linguistics and Slavic Languages, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine, Ternopil) yu.nesterovych@tnpu.edu.ua

The article analyzes the main means of verbalizing the concept “traitor” in R. Ivanychuk’s novel “Fiery Pillars”, and defines their semantic and functional features. It was found the verbalizers of the mentioned concept are most often nouns. Among the nouns, that are common names of people, we singled out the following verbalizers: traitor, apostate, sacrilegious, gunner, whistleblower, provocateur, janissary, executioner, etc. Many words indicate the characterological features of people, their moral defects, for example: coward, scoundrel, cretin. There are even obscene words among this group. A number of verbalizers objectify the conceptual meaning of “a person with a sense of national inferiority”. They include the following nouns: underman, stranger, enemy, mercenary, nobody, slave, etc. Among the verbalizers of the concept “traitor” in the text of the work we single out anthroponyms such as: Yuda, Janus, Barabash, Nis, Bryukhovetskyi, Andrii Bulba. The concept also finds verbal expression through abstract and collective nouns (adaptation, fratricide, treason, apostasy, conformity, duplicity, humility, fornication). Its verbalizers are singly zoonyms (bug, cockroach).

Less often, the concept “traitor” is verbalized with the help of verbs. Among them are the following words: report, sell out, run away, go wild, etc. Single verbalizers are phraseological units.

Verbal expression of conceptual meanings is also provided by separate word combinations and sentences (simple and complex, narrative and interrogative), which act as indirect verbalizers of the concept, creating the appropriate context.

The mentioned verbalizers of the concept “traitor” give a description of people who commit treason, contain an assessment of various aspects of treason, highlight this negative social phenomenon in all its complex dimensions and understandings.

The study of the concept of «traitor» and related concepts in Roman Ivanychuk`s works is promising.

***Key words:** concept, verbalizer, traitor, conceptual meaning, Roman Ivanychuk.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть у лінгвістичній науці помітно зріс інтерес до дослідження особливостей пізнання людиною світу через мовні засоби, а також зворотного процесу – відбиття в мові індивіда, етносу, людства загалом особливостей

індивідуального, загальнонаціонального, вселюдського досвіду за допомогою вербалізованих символів. Як наслідок, увагу лінгвістів почала привертати не лише мова людини, але й людина в мові.

Американський мовознавець Д. Еверетт стверджує, що мову формувала культура, а не навпаки. Цим науковець засвідчує чималу роль лінгвістичної прагматики у становленні й розвитку людської комунікації. До того ж, зазначає Д. Еверетт, мова не виникла тоді, коли людина почала вимовляти окремі слова. Мова виникла тоді, коли людина вступила в діалог з іншою людиною (Еверетт, 2019, с. 17–23). З цього випливає висновок, що є сенс досліджувати мову як динамічну структуру, що знаходить своє вираження, втілення і, зрештою, сенс під час взаємодії людей, обміну думками і досвідом, сприйняття світу через призму культури, до якої належить індивід. Широке поле для такого дослідження пропонує лінгвоконцептологія.

Основну її одиницю – концепт – часто розглядають у двох площинах: когнітивній та культурологічній, що зафіксовано у низці визначень згаданого поняття (Голубовська, 2016, с. 152). Вагомість культурологічного аспекту в структурі концепту відзначає чимало дослідників. Так, О. Селіванова пропонує термін «константи культури», підкреслюючи, що це «відносно стійкі концептуальні структури свідомості, що несуть культурно ціннісну інформацію та представлені у знакових предметах культури, зокрема, у текстах, явищах природної мови» (Селіванова, 2006, с. 250). Таким чином, джерельною базою для дослідження окремих концептів можуть слугувати тексти художніх творів, адже письменники як представники певної культури вибудовують таку структуру концепту, яка є органічною для їх співвітчизників і в національному, і в загальнолюдському контексті.

Варто зазначити, що концепти є динамічними структурами, які можуть обростати новими смислами у вирі історії. Тож саме твори, написані в жанрі історичної прози, дають можливість дослідити смисли, які домінували в певний період у мовній спільноті, а також порівняти їх із особливостями вербалізації поняття в іншій історичній період чи з іншими мовними спільнотами, культурами. Такий матеріал дослідження є особливо актуальним під час аналізу концептів, структура яких зазнавала змін під впливом тих чи інших історичних реалій. Концепт «зрадник» зараховуємо до таких. Те, що згадане поняття споконвіку цікавило українців, на думку Н. Троші, доводить усна народна творчість, яка є багатогою на сюжети, пов'язані із проблемою зради (Троша, 2019, с. 139). З того часу письменники часто порушували її у своїй творчості.

Аналіз досліджень. Аналізу концептів «зрада», «зрадник» у творчості українських письменників присвятила наукові розвідки низка науковців. Так, засоби вербалізації концепту «зрада» в однойменному романі Є. Кононенко дослідила О. Дуденко (Дуденко, 2021). Ю. Левчук описала концепт «зрадник» у текстах Лесі Українки та О. Кобилянської. Дослідниця визначила його як одну із жанрових домінант творчості письменниць (Левчук, 2013). Згаданий концепт досліджувався також в окремих його площинах. Скажімо, С. Кобута описав його реалізацію в громадянській площині, проаналізувавши особливості концепту «державна зрада» в романах Івана Багряного «Сад Гетсиманський» та Джорджа Орвелла «1984» (у порівняльному аспекті) (Кобута, 2012). Низку наукових досліджень концепту «зрада» в українській та англійській мові здійснила Л. Ясногурська (Ясногурська, 2018).

Мета статті – визначити засоби вербалізації концепту «зрадник», а також їх семантико-функціональні особливості в романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи».

Виклад основного матеріалу. Концепт «зрадник» широко репрезентований у творчості Р. Іваничука, зокрема в романі-тетралогії «Вогненні стовпи». Загалом, у тексті згаданого твору налічуємо понад п'ятдесят згадок імені концепту та спільнокореневих з ним слів (*зрада, зрадник, зрадити, зрадливий, зрадливість, зраджений, зрадницький, зраджено* тощо).

Поняття «зрадник» у романі об'єктивується більш ніж сімдесятьма (!) концептуальними смислами. Різноманітними за частиномовною належністю, структурою, лексичним значенням є вербалізатори згаданого концепту. Найчастіше вони представлені іменниками, серед яких загальні назви людей, антропоніми, абстрактні та збірні іменники, зооніми тощо. Поодиноким концепт вербалізується за допомогою дієслів (у тому числі дієприкметників), а також фразеологізмів. Виокремлюємо й непрямі вербалізатори, до яких відносимо словосполучення та різноманітні реченнєві структури, які, влітаючись у контекст, імпліцитно репрезентують концепт «зрадник». Співвідношення засобів вербалізації згаданого концепту можна простежити на прикладі поданої нижче діаграми (рис. 1).

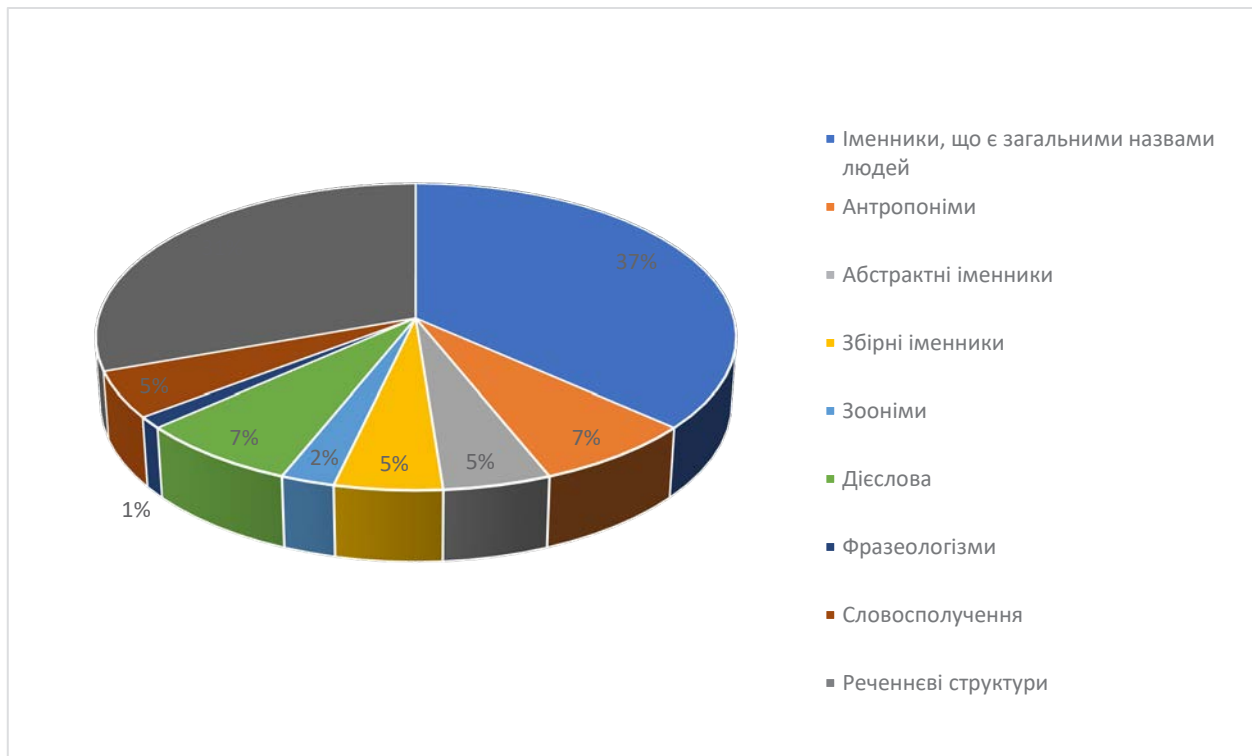


Рис. 1. Засоби вербалізації концепту «зрадник» у романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи»

Як помітно з діаграми, найчисельніший пласт вербалізаторів концепту «зрадник» становлять, що не дивно, іменники. З-поміж них найбільше тих, які є загальними назвами людей. Окремі такі вербалізатори є близькими за значенням до імені концепту, наприклад, **запроданець** («...уже минув його, й від серця відлягло, що не напоровся на якогось озброєного **запроданця**...» (Іваничук, 2019, с. 456)) або **відступник** («...лейтенант не бажав слухати напуття свого ворога – Андрусякового батька, він відгороджувався супротивом кожному його слову, яке намагалося наблизити **відступника** до минулого – щоб він повернув його собі як належне» (Іваничук, 2019, с. 308)).

Вербалізатором концептуального смислу «той, хто змінив релігію» є іменник **вихрест**, який часто використовують щодо юдеїв, які – добровільно чи вимушено, заради порятунку – перейшли в християнство. Дія роману «Вогненні стовпи» розгортається в різних часових площинах, але основна сюжетна лінія припадає на часи Другої світової війни та закріплення радянської влади на заході України. У ті буремні часи саме заради порятунку євреїв нерідко приймали християнство: «...**Йосафат**, стоячи в гурті хористів біля криласу, придивлявся до облич двох єврейок-**вихресток**, Сальомеї і Руфіни...» (Іваничук, 2019, с. 72). Із релігією пов'язаний інший вербалізатор – **святотатець** – який, проте, в тексті твору передає особливості сприйняття персонажами тих людей, які чинять наругу над національними символами, зокрема над українським прапором: «...а **Онуфрій**... взявся обома руками за жердку, на якій висів прапор, зламав її, зірвав полотнище й почав шматувати... Василь прискочив до **святотатця** й схопив його за оборки китаря: «Ти що робиш, московський **запроданцю**?!» (Іваничук, 2019, с. 242). Як бачимо, слова «святотатець» і «запроданець» використовуються в одному ряді, як синоніми щодо людини, яка зрадила національну ідею.

І справді, персонажі твору доволі часто – заради вигоди, зі страху, бажаючи вислужитись, рятуючи життя – запобігають перед новою владою, наражаючи цим на небезпеку (катування, заслання, смерть) рідних, знайомих, навіть себе. Доносили одне на одного й самі представники каральних органів у тоталітарній державі. Атмосфера всеохопного страху й недовіри панувала скрізь, не лише серед цивільного населення. Виокремлюємо низку вербалізаторів, які характеризують таких персонажів твору: **навідник**: «**Юрко Васютин** ще встиг оглянутися, він упізнав **навідника**...» (Іваничук, 2019, с. 94); **сексот**: «О, ти ще попляшеш, бандерівський виплодку, – станеш у мене слухняним **сексотом**...» (Іваничук, 2019, с. 152); **донощик**: «...в

системі державної безпеки всі до одного службовці були **донощиками** й не могли ними не бути: існував неписаний закон про кару за недонесення...» (Іваничук, 2019, с. 212); **провокактор**: «... а що коли лжебуркути, які вже нині... почали сточувати організм Повстанської Армії, згодом проїдять її... й вона ізсередини струхлявіє; в який спосіб виявляти **провокакторів**, кого запідозрювати, кому вірити, а кого знищувати...» (Іваничук, 2019, с. 175); **стробок**: «...ось лежить герой, зв'язаний своїм командиром, який напевно ще вчора розпалював у свого підлеглого героїчний дух, а нині стоїть з піднятими руками і просить в **стробки**...» (Іваничук, 2019, с. 212–213); **тайняк**: «часом здавалося, що всі, навіть знайомі, служать **тайняками** в НКВД й займаються тільки тим, що висліджують його» (Іваничук, 2019, с. 228–229).

Найболючішою є зрада колишніх побратимів, від яких не очікуєш підступу, яким довіряєш безумовно. Важливою для українців проблемою, яку в багатьох своїх історичних романах порушує Р. Іваничук, є яничарство. У переносному значенні **яничар** – це людина, яка, переходячи на бік ворога, стає катом власного народу. Представлений цей вербалізатор концепту «зрадник» і в романі-тетралогії «Вогненні стовпи»: «...ведуть партизанів... **свій** своїх веде... Боже, яка ганьба! – провадить братів до тюрми й оком не кліпне... **яничар** проклятий...» (Іваничук, 2019, с. 220). Епітет «проклятий» підсилює негативне оцінює маркування згаданого концептуального смислу. Натрапляємо у тексті твору і на вербалізатор **кат**: «...твої батьки воювали за Україну так само, як і ми, а ти став **катом** для своїх людей» (Іваничук, 2019, с. 390).

Серед вербалізаторів концепту «зрадник» виокремлюємо низку іменників, які характеризують людей за особливостями характеру, моральними якостями. Серед них трапляються навіть обсценні слова. Наведемо приклади: **боягуз**: «десь там, у Потоках, мліють від страху вдова Марія й білокоса Наталка, невже ти, Мироне, забув про неї? ...але чого ти, **боягузе**, клявся мені, що любиш Наталку і жити без неї не можеш» (Іваничук, 2019, с. 13); **падлюка**: «“Ми мусимо стати героями” – так оце і є той твій героїзм, **падлюко**, і як це могло статися, що ти зрадив товариша по зброї, і що тепер робити?» (Іваничук, 2019, с. 221); **негідник**: «Піднімайся, Болідов, піднімайся, **негіднику**, я прийшов по твоє життя» (Іваничук, 2019, с. 233) (згаданий персонаж Болідов був таємним агентом спецслужб, через якого загинуло багато національно свідомих людей); **кретин**: «...Павло вже вернутися не міг – краще загинути, ніж жити серед цієї сірої зраї зрадників і **кретинів**...» (Іваничук, 2019, с. 235) (тут слово «кретин» вживається не як медичний діагноз, а в переносному (лайливому) значенні, яке фіксується у тлумачному словнику: «Дурень, тупа, нікчемна людина; ідіот»); **виблядок**: «Цей **виблядок** – тільки подумати: син петлюрівського полковника! – ...лютує по селах, мов скажена собака, – ти б тільки подивився на тих змасакрованих дівчат, яких він залишає після себе!..» (Іваничук, 2019, с. 368). Цей вербалізатор також об'єктивує концептуальний смисл «той, хто знущається над власним народом; яничар».

Зрадниками у творі нерідко постають люди з почуттям національної меншовартості. Цей концептуальний смисл вербалізується ганебним расистським терміном «унтерменш» (недолюдина) у переносному значенні: «...і скис герой при першому випробуванні, бо за своєю ментальністю зроду був **унтерменшем**» (Іваничук, 2019, с. 162). Почуття національної меншовартості часто властиве українцям, яким прививали ненависть до власного народу. Прикладом такого «перевиховання» є лейтенант Шпола, батько якого був полковником війська Петлюри. Репресувавши батьків, радянська влада помістила Шполу і тисячі інших таких, як він, у дитячі будинки, де їх виховували в радянському дусі, прививали зневагу до власної нації. Не менш трагічним явищем є свідомий перехід на сторону ворога, колабораціонізм. Для співвітчизників такі люди стають **чужинцями**, **ворогами**, **найманцями**, а також **невільниками**, **рабами**: «... ти ніколи не матимеш своїх, зраднику, й сам навіки станеш **чужинцем** на своїй землі!.. Іваничук, 2019, 215); «Це кажу вам я – лейтенант Шпола, син петлюрівського полковника, засуджений ним до катівського ремесла, я – найлютіший ваш **ворог**, який за все своє життя не зумів забути хохлацької мови, і в жилах моїх ще й досі тече отруйна жовто-блакитна кров!» (Іваничук, 2019, с. 314); «Та невже тобі не соромно, що ти **невільник, раб**? Ти пішов проти власного народу, став **найманцем**, зрадником!» (Іваничук, 2019, с. 279). Водночас багатьма українцями усвідомлюється й трагізм явища, коли людей змалку виховують яничарами, тому упівський командир називає Шполу **потопельником** і наголошує на тому, що лейтенант ще може повернутися до власної ідентичності, зійти зі шляху зради: «Вони відібрали в тебе батьків, волю, землю, сором, віру, вони все забрали в тебе, крім мови, якої ти не зумів забути, тож

вчепися зараз за цю стебелину, **потопельнику**, ти ще зможеш прибитися до свого берега, ти ж іще українець!» (Іваничук, 2019, с. 279). Шполу, який втратив життєві й національні орієнтири, співвітчизники вважають **зайдою**, та все ж не покидають надії на те, що такі, як він, відчують поклик власної крові й повернуться до свого коріння, перестануть бути **ніким**: «- Чому ж ти воюєш на боці скаженої зграї сталінських бандитів, які знищили твоїх батьків?... Цієї миті **зайда** мав сам вирішити свою долю: перестане бути зайдою або навіки залишиться ним» (Іваничук, 2019, с. 291); «Ти ж українець, хлопче, тож вернися до України, ти нині **ніхто**, але кимось стань – не може людина бути ніким!» (Іваничук, 2019, с. 278).

Окрему групу вербалізаторів концепту «зрадник» у романі «Вогненні стовпи» становлять іменники-антропоніми. Серед них – імена біблійних, міфологічних, історичних та літературних постатей. Наприклад: **Юда**: «*Юрко Васютин* ще встиг оглянутися, він упізнав **навідника** і виплюнув йому в обличчя слово «**Юда!**» (Іваничук, 2019, с. 94); **Янус**: «*Натягати* на обличчя маски **Янусів**, – знову вставила *Юлія*, – а коли вони приростуть до шкіри, то й довічно Янусами залишимося: дволикість стане нормою нашої поведінки...» (Іваничук, 2019, с. 163); **Іван Барабаш**, **Іван Ніс**, **Іван Брюховецький**: «*Та якщо б протягом всієї нашої історії так легко, як оце ти зараз, відмовлялися українці від України, то ми б давно вже її не мали, бо ж були в нас і Барабаші, і Носи, і Брюховецькі, та й яничарів усіх мастей мали-сьмо подостатком...*» (Іваничук, 2019, с. 164); **Андрій Бульба**: «*Мирон* приходить до батьків..., він мліє зі страху, що *Богдан* може вийти з тюрми з тавром запродавця, і якби це сталося – чи уб'є батько зрадника, як *Тарас Бульба Андрія*» (Іваничук, 2019, с. 231).

Окремі вербалізатори концепту виступають не назвами людей, а збірними чи абстрактними іменниками. Наведемо кілька прикладів:

- **пристосуванство**: «...думка про майбутнє *Йосафатове пристосуванство*... закрадалася в його свідомість...» (Іваничук, 2019, с. 162);
- **братовбивство, хриstopродавство**: «...і яка то демонська сила кинула у вир смертельного двобою дітей однієї матері – України, який то гаспид примушував до **братовбивства та хриstopродавства**...» (Іваничук, 2019, с. 305);
- **відступництво**: «...то ж вони **відступництвом** рятувалися від смерті, й хлопцеві було жаль вродливих юдейок» (Іваничук, 2019, с. 72);
- **конформізм**: «...ти ступаєш на шлях **конформізму**, *Йосафате*, а тому й на волі будеш невільним, й створена тобою наука стане надбанням чужинця...» (Іваничук, 2019, с. 138);
- **дволикість**: «*Ми ж мусимо вчитися, працювати, дітей виховувати, досягаючи при тому науку толерантності, брехні й дволикості*... Коли ж відмовимося від подібних імперативів, то всі належні нам місця в суспільстві... займуть чужинці...» (Іваничук, 2019, с. 162);
- **покора**: «*Онуфрій* запобігливо заглядав майорові в очі й чекав його повелінь, готовий безвідмовно їх виконати, бо тільки **попора** й вірна служба панові можуть врятувати йому життя й достаток, якого власними руками доробився...» (Іваничук, 2019, с. 244);
- **блуд**: «*Так, певне, думав Господь, дивлячись... на Василів блуд*... [тут – подружня зрада – Ю. Н.]» (Іваничук, 2019, с. 136).

Виокремлюємо кілька вербалізаторів концепту, які є зоонімами, зокрема **блощиця, тарган**: «*Не українець він... І не москаль! Це пайдьошник, блощиця, тарган!*» (Іваничук, 2019, с. 279). У цьому ж градаційному ряді спостерігаємо народне прізвисько «пайдьошник» – зневажлива назва неохайних та брутальних червоноармійців, які «визволяли» захід України.

Концепт «зрадник» отримує словесне вираження також через дієслова, серед яких такі лексеми: **доносити, доповісти, запродаватися, втікати, здичіти** тощо. Наведемо кілька прикладів із тексту: «...зрозумів тепер чотар: про все, що відбувалося в селі, **доносив** у Коломию *Онуфрій*, адже від нього дізналося село, що в п'ятницю прийде облава» (Іваничук, 2019, с. 242); «... *Шкрупила мусить доповісти* про нинішню розмову кому слід, поки його не випередив *Болідов*» (Іваничук, 2019, с. 201); «...люди нині ніби **здичіли** – свої, а гірші від ворогів **найтяжчих**...» (Іваничук, 2019, с. 126). Одним із вербалізаторів концепту виступає дієприкметник **скацапілі** (тобто ті, які стали кацапами). Йдеться про українців, на яких має чималий вплив російська пропаганда, внаслідок чого вони підпадають під вплив ворога: «*Мищанинові, бачте, забагато поезії: він хоче мати банк, фабрику, він прагне заповісти найвищу сходинку серед політиків, він вважає школу вертепом, який те й робить, що продукує скацапілих священників і примітивних урядників, - навіщо їм розуміти прекрасне?*» (Іваничук, 2019, с. 22).

Зраду у творі репрезентує також фразеологізм **юдина плата**, тобто тридцять срібняків, за які Юда, як вважається, зрадив Ісуса: «...легко біглося Гулейчукові по **юдину плату** за кров...» (Іваничук, 2019, с. 473).

Окремі вербалізатори концепту представлені словосполученнями. Вони об'єктивують різні форми зради, у тому числі:

– подружню зраду: «...баба *Маруся* нагадувала дідові **його** молодечий **гріх із сільською лярвою**...» (Іваничук, 2019, с. 31);

– зраду, вчинену союзниками: «...*тож хто виявився зрадником: ми, які замість обіцяної автономії отримали паціфікацію, Березу й ті самі права, які мали наші предки до Хмельницького, чи ви, котрі угоду між Петлюрою й Пилсудським так віроломно порушили?*» (Іваничук, 2019, с. 55);

– проституцію: «*Ах ти ж, курво гестапівська, чо' не втекла зі своїми німаками, яке ти маєш право галасувати нині славу цим обірванцям?*» (Іваничук, 2019, с. 128).

Часто концепт «зрадник» знаходить своє вербальне вираження за допомогою цілих реченневих структур, побудованих за принципом простих неускладнених, простих ускладнених, складних речень, речень із прямою мовою, а також питальних речень. Наведемо по одному прикладу таких конструкцій:

– просте неускладнене речення: «*Проміняв я тебе на сатанинські папірці...*» (Іваничук, 2019, с. 458);

– просте ускладнене речення: «...*враз їхній учитель, порадник, ще й лікар залишає громаду, рятуючи себе самого...*» (Іваничук, 2019, с. 32);

– складне речення: «...*він люто їх нищив, розчавлював, плюндрував, щоб ніхто не міг почути, що вони розмовляють майже так само, як він*» (Іваничук, 2019, с. 295);

– речення з прямою мовою: «...*вийшов упівський старшина з піднятими вверх руками й гукнув до облавників: "Виходжу з повинною!"*» (Іваничук, 2019, 211-212);

– питальне речення: «...*чи справжні партизани знають, як ти з людьми поводишся?*» (Іваничук, 2019, с. 140).

Висновки. Отже, концепт «зрадник» у романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи» представлений багатьма вербалізаторами. Серед них помітну групу становлять іменники, які є загальними назвами людей (37%), антропонімами (7%), збірними (5%) й абстрактними (5%) іменниками, зоонімами (2%). Словесне вираження концепту здійснюється також за допомогою дієслів (7%), поодинокі – фразеологізмів (1%), а також словосполучень (5%) і різноманітних реченневих структур (31%). Вербалізатори концепту «зрадник» у романі об'єктивують численні аспекти зради як негативного суспільного явища та дають характеристику людям, які її скоюють. Це, зокрема, ті, що зраджують рідних, друзів, побратимів, мають комплекс національної меншовартості, діють під впливом страху, вигоди, примусу тощо. Перспективним є всебічний аналіз концепту «зрадник» у прозі Романа Іваничука, адже завжди актуальна проблема зради є однією з центральних у його творчості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Голубовська, І. (2016). *Сучасна українська лінгвоконцептологія: стан і перспективи розвитку*. Актуальні проблеми філології та перекладознавства: зб. наук. праць. 10(1). Хмельницький.
- Дуденко, О. (2021). *Вербалізація концепту «зрада» в однойменному романі Євгенії Кононенко («Зрада» (Zrada, made in Ukraine))*. Актуальні проблеми філології та перекладознавства: зб. наук. праць. 21, 1. Хмельницький. DOI: 10.31891/2415-7929-2021-21-8.
- Еверетт, Д. (2019). *Походження мови. Як ми навчилися говорити / пер. з англ. Геннадій Шпак*. Київ : Наш формат.
- Іваничук, Р. (2019). *Вогненні стовпи*. Харків : Фоліо.
- Кобута, С. (2012). *Художня реалізація концепту «державна зрада» в романах Івана Багряного «Сад Гетсиманський» та Джорджа Орвелла «1984»: порівняльний аспект*. (Вип. 27). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна.
- Левчук, Ю. (2013). *Концепти «зрадник» та «в'язень» як жанрові домінанти творів О. Кобилянської та Лесі Українки*. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія. 697–699.
- Селіванова, О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава : Довкілля-К. *Словник української мови в 11 томах*. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 20.08.2023).

- Троша, Н. (2019). *Художня репрезентація концепту «відступник» у літературній творчості Олександра Довженка*. (Вип. 13). Літератури світу: поетика, ментальність і духовність. Кривий Ріг. DOI: 10.31812/world_lit.v13i0.2379.
- Ясногурська, Л. *Концепт ЗРАДА: лінгвокультурний та корпуснобазований підходи (на матеріалі української та англійської мов)*. (Дис ... канд. філол. наук: 10.02.15). Рівне, 2018.

REFERENCES

- Holubovska, I. (2016). *Suchasna ukraïnska lnhvokontseptolohiia: stan i perspektyvy rozvytku* [Modern Ukrainian linguistic conceptology: state and prospects of development]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva: zb. nauk. Prats*, 10 (1). Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
- Dudenko, O. (2021). *Verbalizatsiia kontseptu 'zrada' v odnoimennomu romani Yevhenii Kononenko («Zrada (Zrada, made in Ukraine)»)* [Verbalization of the concept 'betrayal' in Evgenia Kononenko's novel of the same name («Zrada (Zrada, made in Ukraine)»)]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva*, 21, 1Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
- Everett, D. (2019). *Pokhodzhennia movy. Yak my navchylysia hovoryty* [Origin of the language. How we learned to speak]. (Shpak H. Trans.).Kyiv: Nash format. [in Ukrainian].
- Ivanychuk, R. (2019). *Vohnenni stovpy [Fiery Pillars]*. Kharkiv: Folio. [in Ukrainian].
- Kobuta, S. (2012). *Khudozhnia realizatsiia kontseptu «derzhavna zrada» v romanakh Ivana Bahrianiho «Sad Hetsymanskyi» ta Dzhordzha Orvella «1984»: porivnialnyi aspekt* [Artistic realization of the concept «treason» in Ivan Bagryany's novels «The Garden of Gethsemane» and George Orwell's «1984»: a comparative aspect]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», Ser. : Filolohichna*, 27 [in Ukrainian].
- Levchuk, Yu. (2013). *Kontsepty «zradnyk» ta «viazen» yak zhanrovi dominanty tvoriv O. Kobylianskoi ta Lesi Ukrainky* [The concepts of «traitor» and «prisoner» as genre dominants in the works of O. Kobylyanska and Lesya Ukrainka]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu. Slovianska filolohiia*, 697-699. [in Ukrainian].
- Selivanova, O. (2006). *Suchasna lnhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]*. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian].
- Slovyk ukraïnskoi movy v 11 tomakh*. [Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes]. Retrieved from: <http://sum.in.ua> . [in Ukrainian].
- Trosha, N. (2019). *Khudozhnia reprezentatsiia kontseptu «vidstupnyk» u literaturnii tvorchosti Oleksandra Dovzhenka* [Artistic representation of the concept of "renegade" in the literary works of Oleksandr Dovzhenko]. *Literaturny svitu: poetyka, mentalnist i dukhovnist*, 13. Kryvyi Rih. [in Ukrainian].
- Yasnohurska, L. (2018). *Kontsept ZRAДА: lnhvokulturnyi ta korpusnobazovanyi pidkhody (na materialy ukraïnskoi ta anhliiskoi mov)* [The concept BETRAYAL: linguistic and cultural and corpus-based approaches (on the material of Ukrainian and English languages)]. *Candidate's thesis*. Rivne. [in Ukrainian].